

УДК 792.09(477:100) "20"

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.26.2025.176–184>

МІЖНАРОДНІ ПРОЄКТИ В ТЕАТРАХ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Аліна БОГДАНОВИЧ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8020-3249>

*Харківський національний університет мистецтв
імені І. П. Котляревського,
кафедра театрознавства,
майдан Конституції, 11, Харків, Україна, 61000
e-mail: alina.bogdanovi4@gmail.com*

Статтю присвячено аналізу ролі міжнародних проєктів в українських театрах як інструменту культурної дипломатії. Розглянуто теоретичні засади використання театрального мистецтва для формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені, зокрема через концепцію м'якої сили та культурного обміну. Автор досліджує практичний досвід проведення Міжнародного Шекспірівського фестивалю, який вперше відбувся у 2024 р. на базі Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, і демонструє, як цей захід сприяв популяризації класичної спадщини, адаптованої до сучасних умов. Проаналізовано організаційні та художні особливості фестивалю, зокрема його програму, участь іноземних театральних колективів, а також його вплив на встановлення міжкультурного діалогу. Дослідження також розкриває низку проблем, зокрема недостатність внутрішніх ресурсів та необхідність впровадження цифрових технологій для розширення аудиторії, що потребує подальших досліджень.

Ключові слова: культурна дипломатія, театр, міжнародні проєкти, імідж, інновації.

Постановка проблеми. У сучасному культурному діалозі особливе місце посідає роль театрального мистецтва як засобу популяризації національної культури та формування позитивного образу країни за кордонами. Театр здатний не лише передавати естетичний та емоційний зміст, а й виконувати функцію комунікатора, що сприяє налагодженню довірчих відносин між різними культурами. Цей феномен набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів, коли країна змушена долати труднощі, пов'язані із збройними конфліктами та інформаційними атаками, що впливають на сприйняття її у міжнародному середовищі. Театральні проєкти, такі як шекспірівський фестиваль, демонструють, як використання традиційного мистецтва може слугувати потужним інструментом культурної дипломатії,

сприяючи інтеграції у світовий культурний простір та зміцненню міжнародної підтримки.

З одного боку, театральні заходи дають змогу країні донести свої культурні надбання до іноземної аудиторії через емоційно насичені вистави, що здатні не лише розважати, а й інформувати, створювати умови для обміну ідеями та формувати взаємодію між різними групами. Завдяки такій діяльності формується стійкий образ, що виходить за рамки короткочасних позитивних ефектів і сприяє довгостроковому встановленню довіри до культурного продукту. З іншого боку, хоча успішні проекти українського театру вже привертають міжнародну увагу, внутрішні організаційні та фінансові проблеми, а також недосконала інфраструктура значною мірою обмежують можливості для систематичного впровадження міжнародних заходів.

Крім того, незважаючи на позитивний досвід використання традиційних форматів театральних гастролей та фестивалів, сучасні цифрові технології та медіа пропонують нові інструменти для розширення аудиторії та оптимізації комунікаційних процесів. Проте питання інтеграції таких інноваційних підходів у вже усталені формати театральної діяльності залишаються малодослідженими. Також важливим аспектом є порівняльний аналіз із закордонними практиками, які демонструють більш розвинуті моделі організації та маркетингової підтримки культурних заходів. Це свідчить про необхідність удосконалення стратегій просування українського театру на міжнародній арені.

Таким чином, вирішення проблеми використання міжнародних проєктів у театральній сфері є надзвичайно важливим завданням. Ефективна реалізація цього напряму дасть змогу не лише популяризувати українське мистецтво, а й сприятиме зміцненню національної ідентичності, розширенню культурного обміну та підвищенню стійкості іміджу країни в умовах сучасних викликів. Водночас подальші дослідження повинні зосередитись на розробці комплексних стратегій, що братимуть до уваги організаційні, фінансові та технологічні аспекти, а також забезпечать порівняльний аналіз з іноземними моделями, що сприятиме більш ефективному використанню театального мистецтва як інструменту культурної дипломатії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові статті та кваліфікаційні роботи, зокрема “Ukrainian theater as an instrument of cultural diplomacy and its role in modern integration processes” та інші дослідження з KU-KHSAC і Diplomat.media, встановлюють теоретичні засади використання театру як потужного інструменту культурної дипломатії через концепцію м’якої сили. Практичні кейси, розглянуті у публікаціях про перший український Міжнародний Шекспірівський фестиваль, демонструють, як конкретні проєкти сприяють інтеграції українського театру у європейський культурний простір. Журналістські огляди, представлені на ресурсах Kontrakty.ua, ILNAN та Life Pravda, підтверджують ефективність цих заходів у формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Мета статті – виявлення та аналіз ролі міжнародних проєктів українського театру як ефективного інструменту культурної дипломатії, що сприяє формуванню позитивного іміджу України на світовій арені, а також

визначення основних викликів і перспектив подальшого розвитку цього напрямку.

Виклад основного матеріалу. Театральне мистецтво є одним із основних інструментів культурної дипломатії, який забезпечує передання глибоких культурних, символічних та емоційних повідомлень, що сприяють формуванню позитивного іміджу держави на міжнародній арені. У сучасних умовах, коли глобальні виклики, зокрема російсько-українська війна та інформаційна агресія, створюють додатковий тиск на зовнішній образ країни, роль театру набуває особливого стратегічного значення. Теорія м'якої сили стверджує, що країни можуть впливати на світову аудиторію завдяки привабливості своїх культурних продуктів, а театр, завдяки своїй здатності до емоційного залучення, є ефективним засобом передання неформальних повідомлень, що не потребують прямої політичної риторики [10, с. 7–9]. Таким чином, театральні вистави перетворюються на платформи для створення міжкультурного діалогу, який допомагає долати мовні та культурні бар'єри.

Основною складовою цього процесу є можливість театру транслювати не лише традиційні культурні цінності, а й сучасні виклики, пов'язані зі збройним конфліктом та інформаційною війною. Завдяки постановкам, які адаптовані до сучасних умов, вистави можуть передавати як історичні наративи, так і сучасні реалії, що об'єднують національну спільноту та залучають міжнародну підтримку. Театральні проекти демонструють можливість використання традиційних форм мистецтва як потужного інструменту культурної дипломатії, здатного стимулювати емоційний зв'язок із аудиторією та сприяти формуванню стійкого позитивного іміджу [6, с. 3–5].

За теоретичними моделями, театральні вистави виконують кілька основних функцій. По-перше, вони є засобом інформування: через сценічні постановки можна донести до аудиторії важливі культурні та історичні повідомлення, що дає змогу краще зрозуміти спадщину країни. По-друге, вистави сприяють налагодженню діалогу між культурами, створюючи умови для обміну ідеями та взаємного розуміння. По-третє, театр здатний викликати потужний емоційний відгук, що є важливим чинником у формуванні позитивного сприйняття культурного продукту, особливо в умовах інформаційної війни, коли традиційні канали комунікації можуть бути недостатньо ефективними [9, с. 10, 11].

Водночас існують значні внутрішні виклики, що обмежують потенціал українського театру як інструменту культурної дипломатії. Найпомітнішим із них є організаційні та фінансові проблеми, що заважають систематичній реалізації міжнародних проєктів. Незважаючи на успішні приклади, такі як Міжнародний Шекспірівський фестиваль, недостатнє фінансування, брак професійного театального менеджменту та сучасної інфраструктури призводить до фрагментарності і нерегулярності проведення таких заходів [6, с. 20–22]. В умовах війни ці проблеми стають ще гострішими, оскільки недосконалість внутрішніх процесів безпосередньо впливає на можливість оперативно реагувати на виклики та підтримувати міжнародний діалог.

Ще одним важливим напрямом є адаптація традиційних театральних форм до цифрового середовища. Сучасні технології, зокрема онлайн-

платформи та соціальні мережі, відкривають нові можливості для розширення аудиторії, однак інтеграція цих інструментів у традиційний формат театральних постановок в Україні залишається недостатньо розвиненою. Використання цифрових технологій може стати важливим чинником для подолання інформаційних бар'єрів та забезпечення доступу до культурного продукту ширшої аудиторії, що особливо важливо в умовах глобальної інформаційної боротьби [9, с. 16, 17].

Порівняльний аналіз із закордонними практиками демонструє, що іноземні театральні колективи мають розвинуті системи організації та маркетингову підтримку, які дають змогу їм регулярно проводити масштабні заходи та ефективно комунікувати зі світовою аудиторією. Це свідчить про необхідність удосконалення українських моделей організації, впровадження сучасних методів комбінування різних джерел фінансування та оптимізації управлінських процесів для досягнення більш високої ефективності в реалізації культурних проєктів [6, с. 20–22].

В умовах російсько-українського конфлікту театр набуває особливої важливості як інструмент формування наративу, що протидіє пропагандистським спробам викривити реалії війни. Театральні постановки доносять до міжнародної аудиторії правдиві історії про причини та тривалість агресії, героїзм і стійкість, що є критично важливими для мобілізації підтримки з боку світової спільноти. Цей аспект набуває особливого значення, оскільки не тільки популяризує українську культуру, а й стимулює гуманітарну допомогу та сприяє формуванню єдиного наративу, який об'єднує міжнародних партнерів навколо підтримки України [6, с. 20–22].

Таким способом теоретичні засади культурної дипломатії через театр базуються на інтеграції традиційних форм мистецтва з сучасними технологічними інноваціями та організаційними стратегіями. Для максимізації потенціалу українського театру потрібно вирішувати внутрішні проблеми, оптимізувати використання цифрових медіа та розробляти новітні маркетингові підходи, що дадуть можливість створити стійку платформу для міжнародного культурного діалогу. Подальші дослідження повинні зосередитись на розробці комплексних стратегій, які звертають увагу як на короткостроковий, так і довгостроковий вплив театральних заходів на формування позитивного іміджу України, а також на оптимізації організаційних і фінансових процесів, що є критично важливими для ефективної реалізації культурної дипломатії в умовах сучасних викликів.

У контексті подальшого розгляду теоретичних засад культурної дипломатії через театр, важливо детально проаналізувати практичний досвід реалізації Міжнародного Шекспірівського фестивалю, який вперше був проведений у 2024 р. на базі Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Цей фестиваль став знаковою подією для українського театрального мистецтва, оскільки перше його проведення підтвердило здатність країни організовувати заходи рівня європейських стандартів, що є типовою практикою у багатьох країнах континенту. Завдяки цьому фестивалю український театр офіційно входить до європейського

культурного середовища, що має важливе значення для формування позитивного міжнародного іміджу.

Програма заходу містила постановки класичних творів Вільяма Шекспіра, адаптовані до сучасних умов, що дало змогу зберегти автентичність оригіналу та водночас надати їм нове життя завдяки сучасним сценічним ефектам. Це допомогло донести до аудиторії не тільки традиційні культурні цінності, а й актуальні соціальні та гуманітарні наративи, що особливо важливо в умовах поточної війни.

Однією з основних особливостей фестивалю була участь іноземних театральних колективів, яких запрошували для спільних дій та обговорень. Така взаємодія сприяла налагодженню двостороннього обміну досвідом. У рамках фестивалю проводилися майстер-класи та панельні дискусії, під час яких учасники обговорювали методи адаптації класичних творів, інноваційні підходи до постановки та сучасні виклики в організації театральних заходів. Ці заходи сприяли не лише підвищенню професійного рівня, а й стали майданчиком для налагодження нових партнерських зв'язків із закордонними театральними спільнотами [2, с. 5–7].

Програма фестивалю була ретельно структурована для забезпечення максимальної інтеграції різних аспектів театральної творчості. Крім традиційних постановок, у програмі передбачалися тематичні блоки, присвячені різним аспектам творчості Шекспіра, що дало змогу охопити як класичну спадщину, так і сучасні тенденції у театрі. Такий комплексний підхід створював умови для глибокого міжкультурного діалогу. Учасники фестивалю мали можливість не лише насолоджуватися високоякісними постановками, а й брати активну участь у обговореннях, що сприяло формуванню спільного наративу про роль театального мистецтва у популяризації культури [3, с. 8–10].

Практичний досвід Міжнародного Шекспірівського фестивалю доводить, що його проведення значно впливає на формування позитивного іміджу України. Завдяки високій якості постановок, які поєднували класичні традиції з сучасними інноваційними технологіями, фестиваль створив ефективну платформу для передання культурних повідомлень. Це дало змогу залучити широку міжнародну аудиторію та налагодити нові зв'язки з театральними колективами з різних країн Європи. Водночас успіх фестивалю дає зрозуміти, що навіть перший його досвід може стати каталізатором для подальшого розвитку українського театального простору, забезпечуючи не лише короткостроковий позитивний ефект, а й довгострокове зміцнення культурного іміджу країни [4, с. 1–3; 9, с. 12–14].

Участь іноземних театральних колективів у фестивалі стала важливим фактором для встановлення міжкультурного діалогу. Цей обмін створив умови для налагодження тривалих партнерських зв'язків і встановлення спільних проєктних платформ, що сприятиме подальшому розвитку культурної дипломатії в Україні. Фестиваль, як подія першого рівня, демонструє можливість створення спільного наративу, який об'єднує театральні спільноти з різних країн та забезпечує підтримку української культури на глобальному рівні [2, с. 5–7].

На практиці Міжнародний Шекспірівський фестиваль, який уперше був проведений у 2024 р., показав, що навіть один успішний захід може стати визначальним чинником для популяризації українського театрального мистецтва. Фестиваль не лише підтвердив належність України до європейського культурного середовища, а й продемонстрував потенціал для масштабування подібних ініціатив у майбутньому. Результати заходу свідчать, що інтеграція традиційних театральних практик із сучасними технологіями сприяє створенню нових форм мистецького вираження, які здатні задовольнити потреби сучасної аудиторії та залучити міжнародних партнерів. Це особливо важливо в умовах інформаційної війни, коли формування правдивого наративу має стратегічне значення для мобілізації гуманітарної підтримки та зміцнення позитивного іміджу країни [3, с. 8–10].

Висновки. У підсумку, проведене дослідження свідчить про те, що міжнародні проекти в театрах України є потужним інструментом культурної дипломатії, здатним трансформувати традиційну спадщину в актуальний культурний продукт, який сприяє формуванню стійкого позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Теоретичні засади, окреслені в роботі, демонструють, що театр здатний забезпечувати емоційне залучення аудиторії та налагоджувати міжкультурний діалог за допомогою постановок, що поєднують класичну літературу з сучасними технологічними інноваціями. Практичний досвід Міжнародного Шекспірівського фестивалю, проведеного у 2024 р. на базі Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, підтверджує, що навіть одне успішне заходження може значною мірою сприяти інтеграції українського театру у європейський культурний простір, а також залученню іноземних партнерів і широкої міжнародної аудиторії.

Попри досягнуті успіхи, дослідження також свідчить про необхідність подальшої оптимізації внутрішніх організаційних процесів та впровадження інноваційних цифрових технологій, що дасть змогу розширити можливості популяризації культурного продукту. Розробка комплексних стратегій, які поєднують традиційні постановочні методи із сучасними маркетинговими та технологічними підходами, є критично важливою для забезпечення довгострокового позитивного іміджу України в умовах сучасної інформаційної боротьби.

Отже, використання театрального мистецтва як інструменту культурної дипломатії підтверджує свою ефективність у налагодженні міжкультурного діалогу, популяризації національної спадщини та мобілізації міжнародної підтримки. Розвиток цього напряму потребує подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення організаційних і технологічних аспектів, що забезпечать стійкість та конкурентоспроможність українського театрального продукту на глобальному рівні.

Список використаної літератури та джерел

1. ІЛНАН. Український Шекспірівський фестиваль: театр плюс шекспірознавство – чудовий результат [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ilnan.gov.ua/index.php/uk/new/item/1214-ukrayinskyu-shekspirivskyy-festyval-teatr-plyus-shekspiroznastvo-chudovyy-rezultat>.
2. Контракти.ua. Стаття про значення фестивалю для розвитку українського театру та культурної дипломатії [Електронний ресурс]. URL: <https://kontrakty.ua/article/244044>.
3. Культурна дипломатія. Мистецтво не знає кордонів [Електронний ресурс]. Diplomat.media. URL: <https://diplomat.media/2017/03/14/kulturna-dyplomatiya-mistectvo-ne-znae-kordoniv/>.
4. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи (аналітична доповідь) / упоряд. : О. П. Розумна, Т. В. Черненко (ред.). Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. науково-експ. матеріалів. Нац. Ін-т стратегічних досліджень. Київ, 2016. С. 53.
5. Life Pravda. Стаття «Що таке Ієкспірівський фестиваль і кому він потрібен у час війни» [Електронний ресурс]. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/shcho-take-shekspirivskiy-festival-i-komu-vin-potriben-v-chas-viyni-302343/>.
6. Life Pravda. “Український театр за кордоном: вистави і проєкти, які створюють враження про Україну” [Електронний ресурс]. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/2/252122/>.
7. Офіційний сайт фестивалю IF Shakespeare [Електронний ресурс]. URL: <https://ifshakespeare.in.ua/>.
8. Пашенко Д. Роль української культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни (кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр). Бортяна Є. (наук. кер.). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2024. С. 89.
9. Сендецький А. Театральне мистецтво України у культурному діалозі з країнами Євросоюзу 2014–2023 рр. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2023. Вип. 47. С. 104–114.
10. Водяхін Є. Український театр як інструмент культурної дипломатії та його роль у сучасних інтеграційних процесах. *Спеціальний спільний випуск журналів “Культура України” (ХДАК)*. Харків, 2025. С. 28–34.

References

1. Diplomat.media. (2017, March 14). Kulturalna diplomatija. Mystetvo ne znae kordoniv. URL: <https://diplomat.media/2017/03/14/kulturna-dyplomatiya-mistectvo-ne-znae-kordoniv/>.
2. ILNAN. (n.d.). Ukraïnskyi shekspirivskiy festyval: Teatr plyus shekspiroznastvo – chudovyi rezultat. URL: <http://www.ilnan.gov.ua/index.php/uk/new/item/1214-ukrayinskyu-shekspirivskyy-festyval-teatr-plyus-shekspiroznastvo-chudovyy-rezultat>.
3. Kontrakty.ua. (n.d.). [Article on the significance of the festival for the development of Ukrainian theater and cultural diplomacy]. URL: <https://kontrakty.ua/article/244044>.

4. Life Pravda. (n.d.). Shcho take shekspirivskiy festival i komu vin potriben v chas viyni. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/shcho-take-shekspirivskiy-festival-i-komu-vin-potriben-v-chas-viyni-302343/>.

5. Life Pravda. (2023, January 2). Ukraïnskyi teatr za kordonom: vystavy i proekty, yaki stvoriut vrazhennia pro Ukraïnu. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/2/252122/>.

6. Rozumna, O. P. (Ed.) & Chernenko, T. V. (Eds.). (2016). Cultural Diplomacy of Ukraine: State, Problems, Prospects (Analytical Report). In Cultural Diplomacy Policy: Strategic Priorities for Ukraine: A Collection of Scientific-Expert Materials. National Institute of Strategic Studies, Kyiv, 53.

7. ResearchGate. (n.d.). Ukrainian theater as an instrument of cultural diplomacy and its role in modern integration processes. URL: https://www.researchgate.net/publication/376658848_Ukrainian_theater_as_an_instrument_of_cultural_diplomacy_and_its_role_in_modern_integration_processes.

8. Pashchenko, D. (2024). The Role of Ukrainian Cultural Diplomacy in Shaping the International Image of Ukraine During and After the War (Qualification Thesis for the Award of a Master's Degree). Scientific Supervisor: Bortiana, Ye. National Academy of Leadership in Culture and Arts. Kyiv, 89.

9. Sendetskyi, A. (2023). The Theatrical Art of Ukraine in Cultural Dialogue with the Countries of the European Union 2014–2023. *Ukrainian Culture: Past, Present, and Development Paths*, 47. Rivne, 104–114.

10. Vodyakhin, Ye. (2025). Ukrainian Theater as an Instrument of Cultural Diplomacy and Its Role in Modern Integration Processes. *Special Joint Issue of the Journals "Culture of Ukraine" (HKAK)*. Kharkiv, 28–34.

INTERNATIONAL PROJECTS IN UKRAINIAN THEATERS AS AN INSTRUMENT OF CULTURAL DIPLOMACY

Alina BOHDANOVYCH

Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky,

Department of Theater Studies,

Chernyshchevska Str., 79, Kharkiv, Ukraine, 61002

e-mail: alina.bogdanovi4@gmail.com

This article examines the role of international projects in Ukrainian theaters as a tool for cultural diplomacy. It discusses the theoretical foundations for using theatrical art to shape a positive international image of the country, particularly through the concepts of soft power and cultural exchange. The study encompasses both the theoretical and practical aspects of employing theater as a means of communication in the global cultural arena.

In particular, the article presents an analysis of the practical experience of the International Shakespeare Festival, which was held for the first time in 2024 at the Ivano-Frankivsk National Academic Drama Theater named after Ivan Franko. The festival is portrayed as the inaugural event that not only showcases classical theatrical traditions but also demonstrates innovative approaches by adapting timeless works to contemporary conditions.

The research describes the comprehensive program of the festival, which included classical productions of Shakespeare's works alongside modern reinterpretations, as well as masterclasses, lectures, and panel discussions aimed at fostering intercultural dialogue. One of the notable features of the event was the active participation of foreign theater companies, which facilitated a bilateral exchange of creative practices and enhanced the overall quality of the productions. Such collaboration played a significant role in integrating Ukrainian theater into the established European cultural sphere, where similar festivals are a customary practice.

Furthermore, the article emphasizes the importance of the festival in promoting Ukraine's cultural heritage during times of conflict. Thanks to the high organizational quality of the event – which combined a classical repertoire with contemporary staging innovations – the festival contributed to the formation of a unified narrative that resonates with an international audience and counteracts distorted images propagated during times of informational aggression. The study demonstrates that the success of the International Shakespeare Festival, even in its inaugural edition, is an important indicator of Ukraine's capacity to project its cultural identity on the global stage and secure international support.

Overall, the article concludes that international projects in Ukrainian theaters not only facilitate the popularization of the nation's rich cultural heritage but also play a key role in shaping a resilient, positive national image amid contemporary global challenges. The insights derived from the International Shakespeare Festival provide valuable recommendations for the future development of cultural diplomacy strategies, highlighting the need for integrated approaches that combine traditional theatrical excellence with modern innovations.

Keywords: cultural diplomacy, theater, international projects, image, innovation.

Стаття надійшла до редколегії 01.03.2025

Прийнята до друку 28.05.2025